

Oponentský posudok

na dizertačnú prácu

Meno doktorandky: Mgr. Lucie ROLANTOVÁ

Názov témy: Respektování zvyklostí a rituálů při ošetřování minorit

Vedný odbor: Ošetrovateľstvo

Oponent: doc. PhDr. Eva Morovicsová, PhD., MPH

Výber témy:

Výber témy dizertačnej práce hodnotím ako veľmi aktuálny. Vhodný prístup sestier k pacientom rôznych minorít založený na znalosti a rešpektovaní ich zvyklostí a rituálov je východiskom holistického prístupu k uspokojovaniu potrieb chorých a základom poskytovania kvalitnej ošetrovateľskej starostlivosti. Autorka si pre zábery práce vybrala tri náboženské minority pôsobiace v Čechách, objasňuje ich filozofiu, zvyklostí a rituály, ktoré môžu ovplyvniť zameranie a charakter poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti.

Cieľom predkladanej práce je hľadanie nových možností v prístupe k pacientom vybraných náboženských minorít na základe posilnenia vedomostí sestier v navrhovanom certifikovanom kurze v rámci celoživotného vzdelávania.

Spracovanie témy:

Práca je spracovaná v rozsahu 192 strán, súčasťou práce je 9 príloh. Autorka dizertačnú prácu člení na teoretickú a výskumnú časť. Teoretické východiská práce sú rozpracované v rámci jednej kapitoly *Súčasný stav*, ktorú autorka ďalej člení do 7 podkapitol. Výskumná časť práce je rozdelená do 5 kapitol. Súčasťou práce sú Úvod, Záver, Zoznam použitých zdrojov, Kľúčové slová, Zoznam skratiek a Prílohy. Autorka v práci použila 58 tabuliek, 8 grafov a 6 schém v prílohách. Pri spracovaní danej problematiky autorka vychádzala zo 118 domácich a zahraničných literárnych zdrojov.

V teoretickej časti práce sa autorka v jednotlivých podkapitolách venovala otázkam ošetrovateľstva a holizmu, východiskám transkultúrneho ošetrovateľstva a náboženstvu. Pozornosť upriamila aj na rozpracovanie vzťahu náboženstvo, spiritualita a ošetrovateľstvo. Nosnými podkapitolami sú podkapitoly 1.5, 1.6 a 1.7, v ktorých autorka rozpracovala východiská, históriu, kultúrne zvyky a význam rodiny v islamu, históriu a základy budhizmu, jeho smery, meditačnú prax a vzťah ku kultúrnym zvyklostiam, napokon históriu, podstatu a zameranie pravoslávnej cirkvi. Pozornosť upriamila aj na prítomnosť uvedených minorít v Českej republike. Teoretická časť je spracovaná prehľadne, má jasnú štruktúru a primeranú postupnosť.

Vo výskumnej časti práce si autorka stanovila tri ciele:

- spracovať špecifiká ošetrovateľskej starostlivosti o pacientov vybraných náboženských minorít,
- zmapovať skúsenosti sestier s multikultúrnym ošetrovateľstvom,
- zmapovať informovanosť sestier o špecifikách ošetrovateľskej starostlivosti o pacientov vybraných náboženských minorít.

V hypotézach uvedených na s. 55 sa predpokladá súvislosť medzi sledovanými javmi, avšak nie je špecifikovaný charakter tejto súvislosti. Bolo by vhodnejšie formulovať hypotézy v podobe jasne definovaného vzťahu medzi sledovanými javmi, premennými. Napr. v H6 by sa vzťah premenných mohol formulovať takto: Záujem o vzdelávacie kurzy v oblasti multikultúrneho ošetrovateľstva je vyšší u mladších sestier ako u starších.

Pre naplnenie cieľov si autorka zvolila metódu pološtruktúrovaného rozhovoru a metódu dotazníka. Pološtruktúrovaný rozhovor obsahoval 74 otázok a monitoroval 10 oblastí. Východiskom pre tvorbu rozhovoru bol model pre zber kultúrnych dát. Rozhovor bol realizovaný celkom u 21 respondentov vybraných náboženských minorít: islamu, budhizmu a pravoslávnej cirkvi formou audiozáznamu. Kritériom výberu respondentov bolo náboženské vyznanie. Nie je jasný konkrétny spôsob (metodika) výberu respondentov. Autorka na s. 59 uvádza, že pre realizáciu rozhovoru boli najprv oslovené kontaktné osoby z každej náboženskej minority, ktoré ďalej sprostredkovali možnosť realizácie rozhovorov s jednotlivými respondentmi. Autorka respondentov rozdelila podľa príslušnosti k náboženskej minorite do 3 skupín: A, B a C, pričom každú skupinu tvorilo 7 respondentov. Analýza zistených skutočností a záverov rozhovorov je spracovaná podľa skupín respondentov prehľadne v tabuľkách a deskriptívnou metódou. Autorka sa pokúsila o sumarizáciu zistených skutočností a zároveň prezentovala aj konkrétne výpovede respondentov. Závery prezentované aj následne v diskusii poukázali na negatívne skúsenosti respondentov počas hospitalizácie, napr. v oblasti stravovania, hygienickej starostlivosti, rešpektovaní intimity a informovanosti o právach pacientov. Rozdiely sa zistili aj v hierarchii hodnôt respondentov skupín.

Druhou výskumnou metódou bol dotazník, ktorý autorka uvádza v prílohe 9. Dotazník obsahoval celkom 59 položiek, pre zámary tejto práce autorka vyhodnotila položky 1 – 5, 28 – 37. Zameranie uvedených položiek je skôr vo všeobecnej rovine, chýbajú položky, ktoré by podali výpovednejšie informácie o tom, nakoľko sestry aj skutočne poznajú špecifiká danej minority. Prínosom by boli aj zistenia, či a do akej miery ich sestry aj v praxi rešpektujú. Zistené údaje autorka spracovala na základe metód popisnej štatistiky, výsledky vzťahov medzi premennými programom SASD 1.4.5 (Štatistická analýza sociálnych dát). Vybrané výsledky boli štatisticky porovnané pomocou Pearson Chi-kvadrát testu a testu nezávislosti.

V diskusii autorka porovnávala zistené skutočnosti s teoretickými východiskami, prezentovanými v úvodnej časti práce. Prínosom by bolo aj porovnanie s podobne zameranými štúdiami.

Positívne hodnotím snahu autorky vypracovať informačný materiál pre sestry, v ktorom prehľadne a stručne zakomponovala špecifiká poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti o pacientov vybraných náboženských minorít, ktorým sa v práci venuje. Nesporným prínosom je aj vypracovanie troch štandardov ošetrovateľskej starostlivosti o pacienta/klienta islamského vyznania, budhizmu Diamantovej cesty Línie Karma Kagjü a pravoslávnej cirkvi, ako aj vypracovanie návrhu certifikovaného kurzu Multikultúrne ošetrovateľstvo v rámci celoživotného vzdelávania.

Pripomienky k práci:

Autorka v abstrakte uvádza, že si na začiatku stanovila tri ciele, bližšie však špecifikuje len prvý a druhý cieľ práce. V práci sa vyskytujú drobné nedostatky skôr formálneho charakteru. Napr. identický názov *Budhizmus Diamantové cesty* podkapitol 1.6 a 1.6.2. V podkapitole 1.6.2 opisuje smery budhizmu, čomu mal zodpovedať aj názov. V prehlásení autorka uvádza, že dáva súhlas so zverejnením svojej „bakalárskej“ práce, čo bolo pravdepodobne spôsobené nepozornosťou. Uvedené nedostatky však neznižujú vysokú odbornú úroveň práce.

Otázky do diskusie:

1. Ako vnímali respondenti realizáciu audiozáznamov počas vedenia rozhovorov a s akými problémami ste sa počas ich realizácie a vyhodnotenia stretli?
2. Na s. 57 uvádzate, že dotazník, ktorého parciálne výsledky v práci prezentujete, bol vypracovaný pre účely výskumného grantového projektu GAJU 079/2010. Keďže zrejme nejde o individuálny projekt, prosím o priblíženie, aký bol Váš podiel na vypracovaní, zadávaní a vyhodnotení dotazníka vzhľadom k charakteru predkladanej práce.
3. Pokúsili ste sa overiť platnosť navrhnutých štandardov v klinickej praxi? Ak áno, aké zmeny, prípadne korekcie by ste odporúčali?

Záverečné stanovisko:

Predložená dizertačná práca je spracovaná na vysokej odbornej úrovni. Podáva ucelený pohľad na problematiku špecifik ošetrovateľskej starostlivosti o pacientov/klientov vybraných náboženských minorít a dáva návod na jej realizáciu. Prácu odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe navrhujem udeliť doktorandke Mgr. Lucii Rolantovej vedecko-akademickú hodnosť PhD. vo vednom odbore ošetrovateľstvo.

V Bratislave, 20.09.2012

doc. PhDr. Eva Morovicsová, PhD., MPH

prof. PhDr. Mária Kilíková, Ph.D., VŠZ a SP sv. Alžbety Bratislava

POSUDOK OPONENTA DIZERTAČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko kandidáta: Mgr. Lucie Rolantová

Názov práce: Respektování zvyklostí a rituálu při ošetřování minorit

Predložená dizertačná práca je napísaná na 176 stranách počítačom písaného a štandardne formátovaného textu formátu A4. Vlastná práca kandidátky je štrukturovaná do dvoch častí (teoretickej a výsumnej) a šiestich veľkých kapitol. Bibliografický údaj literárnych prameňov tvorí vysoký počet relevantnej odbornej a zahraničnej literatúry, ktorá v plnom rozsahu pojednáva len o zvolenej problematike. Dizertačná práca má bohatú prílohu, ktorá je v praxi aplikovateľná. **Téma dizertačnej práce je veľmi aktuálna nie len v ošetrovatel'stve, ale je aj celospoločensky významná. Poskytovanie kultúrne odlišnej ošetrovatel'skej starostlivosti je štandardnou požiadavkou ošetrovatel'skej praxe v 21. storočí. Preto spracovanie témy, ktorá sa zaoberá uvedeným problémom, je z pohľadu pedagóga a sestry smysluplné a aktuálne. Oceňujem výber témy a citlivý prístup autorky k jeho spracovaniu v dimenziách vedeckého výskumu.**

V teoretickej časti dizertačnej práce kreatívne syntetizuje informácie o súčasnom stave transkultúrneho ošetrovatel'stva. Spracovala kvalitný teoretický základ – databázu poznatkov o koncepčných modeloch rozvíjajúce kultúrne kompetencie sestry a modeloch na získanie kultúrnych dát. Osobitnú pozornosť venuje multikultúrnej komunikácii, analyzuje jednotlivé náboženstvá a kultúry. Vhodne interpretuje teóriu a filozofiu pravoslávnej cirkvi v Českej republike. Text tejto časti jadra práce je primerane štylizovaný a rešpektuje zásadu aplikácie všeobecného poznania na ošetrovatel'stvo a prax sestry. Text v rozsahu strán 7-53 je prínosom pre teóriu multikultúrneho ošetrovatel'stva. Vhodné je jeho použitie vo výchovno vzdelávacom procese ako učebný text.

Metodika a spracovania empirickej časti dizertačnej práce spĺňa všetky kritériá vedeckého výskumu. **Ciele dizertačnej práce** si Mgr. Lucie Rolantová stanovila veľmi náročné, ale reálne. Len s uznaním môžem hodnotiť množstvo práce, ktoré autorka vynaložila na ich splnenie. Výskumné otázky a hypotézy kvantitatívneho výskumu sú sformulované zrozumiteľne, reálne a v súlade s metodológiou vedeckého výskumu v ošetrovatel'stve. Pozitívne hodnotím metodiku kvalitatívno kvantitatívneho výskumu,

ktorá je dokonale charakterizovaná v kapitole 3. Charakteristika výskumného súboru je presná, čo dokazuje kvalitný zámerný výber respondentov kategorizovaných do troch podskupín. V empirickej časti dizertačnej práce kandidátka použila – kombinovala **metódy kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu**. Správne implementovala metódu pološtrukturovaného rozhovoru u respondentov - vyznávačov islamu, buddhizmu a pravoslávnej cirkvi. Interpretácia výsledkov kvalitatívneho šetrenia je na dobrej úrovni. V tabuľkách sú prehľadne uvedené kategórie a podkategórie pološtrukturovaných rozhovorov. **Komplexná charekteristika výsledkov kvalitatívneho výskumného šetrenia** v jednotlivých kulturne odlišných kategóriach je **prínosom pre ošetrovatel'stvo** ako vedu, teóriu a prax. Výsledky rozhovorov môžu ovplyvniť – skvalitniť proces výučby multikultúrneho ošetrovatel'stva na vysokých školách a univerzitách a zároveň sú potenciálnym faktorom zmeny v systéme poskytovania zdravotnej starostlivosti v ČR. Kandidátka preukázala schopnosti aplikovať dotazník, v súbore 565 respondentov. Metódy štatistického spracovania dát kvantitatívneho výskumu si zvolila správne. Komentáre k tabuľkám a grafom sú výstižné a veľmi presne deklarujú výsledky monitorovaných problémov v cieľovej skupine respondentov. Aj v časti prezentácia výsledkov kvantitatívneho výskumu autorka preukázala zručnosť a schopnosť samostatnej vedecko výskumnej práce. Analýzy údajov sú presné, správne komentované. **Celá empirická časť dizertačnej práce** je prehľadne ilustrovaná a saturovaná textom, ktorá dokazuje, že kandidátka ovláda jazyk vedy a výskumu vrátane ich metodológie.

Výsledkom práce sú aj empiricky získané nové poznatky, ktoré sú inšpiráciou pre zmeny v oblasti transkultúrneho ošetrovatel'stva a zvlášť zmeny v reálnych podmienkach klinkej praxe sestry. Zároveň motivujú k tvorivosti v oblasti štandardizácie postupov ošetrovania klientov z odlišných kultúr. Za mimoriadne cenné považujem to, že kandidátka vypracovala štandardizované postupy ošetrovania pacientov – vyznávačov islamu, buddhizmu a pravoslávnej cirkvi. V prílohách dizertačnej práce sú tieto štandardy umiestnené ako dôkaz aplikácie teórie multikultúrneho ošetrovatel'stva podľa koncepčného modelu Gigerovej a Davidhizarovej v praxi sestry. **Celkové výsledky dizertačnej práce** sú veľkým prínosom pre klinickú prax, pre proces výchovy a vzdelávania budúcich sester, pôrodných asistentiek a pre pedagogické pôsobenie sestry v odbore ošetrovatel'stvo. Som toho názoru, že precízne spracované výsledky výskumu umocňujú profesionálny význam problematiky multikultúrneho ošetrovatel'stva.

Záver

Dizertačná práca je vypracovaná s citom pre redakčnú úpravu, a preto ju navrhujem publikovať alebo vydať vo forme monografie. Literatúra je v zásade citovaná správne.

Po obsahovej a formálnej stránke spĺňa kritériá dizertačnej práce.

Mgr. Lucie Rolantová preukázala nielen vysokú erudíciu, ale aj tvorivosť a invenciu. Pripomienky k predloženej dizertačnej práci nemám. Autorka splnila všetky predpísané kritériá predloženou dizertačnou prácou, preto po úspešnej obhajobe navrhujem súhlasiť s udelením vedecko-akademického titulu „philosophiae doktor - PhD.“ v odbore ošetrovatel'stvo.

V Bratislave, dňa 24 augusta 2012

prof. PhDr. Mária Kilíková, PhD.,

oponentka